

Nr 215.

Av herrar Edin och Tjällgren, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 176 till innevarande års riksdag angående avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. har chefen för ecklesiastikdepartementet under rubriken "Utvidgningar av samrealskolorna i Hässleholm och Boden till högre allmänna läroverk" föreslagit att samrealskolan i Boden från och med nästa budgetår successivt utvidgas till ett gymnasium och vidare att ett särskilt anslag skall anvisas till stöd åt det kommunala gymnasiet i Hässleholm.

Ehuru vi icke ha något att erinra mot departementschefens sålunda gjorda förslag ha vi funnit det nödvändigt erinra om att andra icke nu nämnda samrealskolor tidigare förordats och föreslagits till utvidgning till statliga gymnasier framför de nu nämnda. För stora delar av Västernorrlands län medför sålunda underrättelsen om att icke heller nu samrealskolan i Sollefteå föreslagits till utvidgning både förvåning och besvikelse. Detta både därför att ortens befolkning känner ett mycket starkt behov av ett nytt gymnasium i länets innerbygd, därför att kungl. skolöverstyrelsen vid tvenne särskilda tillfällen ställt Sollefteå i första rummet vid ifrågakommande utvidgning av läroverksorganisationen och slutligen därför att Sollefteå genom inträffade förskjutningar i de militära placeringarna och genom av den nya försvarsorganisationen förutsedd utvidgning av garnisonen i orten får räkna med ett, utöver det tidigare konstaterade, väsentligt ökat behov av högre undervisningsanstalt för ungdomen.

Den 17 juni 1937 ingåvo Sollefteå stadsfullmäktige till Kungl. Maj:t en framställning om att Kungl. Maj:t täcktes för 1938 års riksdag framlägga förslag om inrättande av ett gymnasium i Sollefteå. Stadsfullmäktige anförde i denna framställning bland annat, att Sollefteå samrealskola tillhörde de största i landet, att lärjungeområdet för ett gymnasium i Sollefteå hade en folkmängd på omkring 126,000 personer och att avståndet från detta område till annan läroverksort vore så stort, att målsmännen icke utan mycket svåröverkomliga kostnader kunde låta sina barn delta i gymnasieutbildning. I sitt yttrande över framställningen konstaterade kungl. skolöverstyrelsen, att behov av ett gymnasium förelåg, och uttalade tillika, att samrealskolan fick anses bilda tillräckligt underlag för ett gymnasium. — Framställningen föranledde ingen Kungl. Maj:ts åtgärd, därvid det avgörande skälet syntes vara olämpligheten av att upprätta något nytt läroverk innan

en fullständig utredning genomförts rörande hela läroverksorganisationens fortsatta utvidgning.

Den 16 november 1938 gjorde av Sollefteå stadsfullmäktige för ändamålet utsedda kommitterade en förnyad framställning i samma syfte. I denna framställning åberopades bland annat yttranden från de skolkommunala myndigheterna inom dels Ytterlännäs, dels Dorotea och Vilhelmina socknar, vari dessa uttalade att ett gymnasium i Sollefteå vore av största betydelse för utbildningen av eleverna vid dessa socknars mellankommunala skolor, och angav att både belägenhet och kommunikationer gjorde Sollefteå till den lämpligaste platsen för ett gymnasium ägnat att tillgodose deras intressen.

I sitt yttrande över denna framställning anförde skolöverstyrelsen bland annat att den vidhölle sin mening om att det område av Västernorrlands län, som skulle tillgodoses med det föreslagna gymnasiet, vore i behov därav, och att Sollefteå samrealskola väl vore ägnad att bilda underlag för ett sådant gymnasium. Skolöverstyrelsen konstaterade att Västernorrlands län vore jämförelsevis illa tillgodosett i fråga om läroverk, att Sollefteå samrealskola vore den största i landet, att lärjungeområdet för densamma innefattade mellan 125,000 och 130,000 invånare, att i relativ närhet av Sollefteå fanns den näst Sollefteå största samrealskolan i landet, nämligen Gudmundrå, och vilka båda skolor tillsammans med högre folkskolan i Ytterlännäs, högre folkskolan i Åsele och högre folkskolan i Vilhelmina komme att bilda underlag för det föreslagna gymnasiet. Vid sin prövning av framställningen från Sollefteå hade kungl. skolöverstyrelsen att i ett sammanhang yttra sig över förslag till upprättande av gymnasier även i Ludvika och Örnsköldsvik. Efter att ha granskat behovet och förutsättningarna för gymnasier på samtliga tre orter kom kungl. skolöverstyrelsen till den slutsatsen, att Sollefteå borde av de tre nämnda komma i första rummet. Kungl. styrelsen kom nämligen efter en ingående prövning av samtliga på bedömningen inverkan omständigheter till den uppfattningen, att i valet mellan Sollefteå och Örnsköldsvik borde Sollefteå äga företräde, och att Ludvika och Örnsköldsvik vore likvärdiga. Med utgångspunkt från detta preciserade kungl. styrelsen sin ståndpunkt därhän "att endera av nämnda städer i Västernorrlands län i första hand böra erhålla ett högre allmänt läroverk, därefter Ludvika och i tredje rummet den andra av de båda Västernorrländska städerna". Överstyrelsen upprepade till sist sin tidigare tillkännagivna mening, att ett beslut om inrättande överhuvudtaget av ett nytt högre allmänt läroverk borde föregås av en allmän utredning om inrättande av nya statsgymnasier.

Sollefteå stads sålunda gjorda förnyade framställning ledde icke heller denna gång till resultat, sannolikast beroende på kungl. skolöverstyrelsens hemställan om en allmän utredning innan nya gymnasier upprättades. Efter riksdagens instämmande 1939 i denna mening uppdrog också Kungl. Maj:t åt statssekreteraren Börje Knös att som sakkunnig verkställa en dylik ut-

redning. I sitt betänkande kom den sakkunnige fram till den uppfattningen att för Västernorrlands län "synnerligen starka skäl tala för ett statligt gymnasium såväl i Sollefteå som i Örnsköldsvik". Den sakkunnige förordade med en viss tvekan, att den sistnämnda borde komma i första hand. I sin promemoria till skolöverstyrelsen över den sakkunniges förslag sade undervisningsrådet C. E. Sjöstedt att de båda nämnda samrealskolorna voro mycket stora. De voro landets största fristående samrealskolor. Därtill kommer — fortsätter han — att Västernorrlands län utgör ett av de minst gynnade länen i fråga om statliga gymnasier och avstånden till närliggande gymnasier äro stora. Man kan ifrågasätta — sade han vidare — om icke de båda skolorna böra erhålla gymnasium. Undervisningsrådet Sjöstedt konstaterade att Västernorrlands län i jämförelse med riksmedelatalet 100 har en kvot i fråga om läroverksplatser på allenast 54. Även om samrealskolorna både i Sollefteå och Örnsköldsvik skulle utvidgas till gymnasier, så skulle länet ändå icke komma upp till riksmedeltalet. "Då så starka skäl tala för gymnasier i både Sollefteå och Örnsköldsvik" — slutar undervisningsrådet Sjöstedt sin framställning på denna punkt — "hyser jag inga betänkligheter att förorda bägge dessa städer till erhållande av högre allmänt läroverk."

Dessa uttalanden liksom det omfattande siffermateriel, som Sollefteå stadsfullmäktige i sina tidigare framställningar framlagt, ge sålunda vid handen, att mycket starka skäl anförts för inrättande av ett gymnasium i Sollefteå. Till dessa skäl kan ytterligare anföras det starka kommunala intresse, som Sollefteå stad visat, när det gällt att ordna den högre skolutbildningen för sin egen och den omgivande bygdens ungdom. Under ett tiotal år har staden tidigare på egen bekostnad upprätthållit gymnasieundervisning i tvenne ringar. Staden står nu inför tvånget att bygga ett nytt läroverkshus. En projekterad nybyggnad för allenast samrealskolans behov har kostnadsberäknats till ungefär en miljon kronor, ett alternativt förslag har upprättats om nybyggnad i ett sammanhang även för ett blivande gymnasiums behov, varvid kostnaderna preliminärt fastställts till i runt tal 1.5 milj. kronor. Att ett samhälle om blott något över tretusen invånare förklarar sig villigt att ikläda sig sådana betydande kostnader för ungdomsutbildningen icke blott inom sitt eget område, utan inom en mycket omfattande bygd, som hittills missgynnats i fråga om högre läroanstalter för ungdom, vittnar ganska uppenbart om det starka intresse för ungdomens utbildning som där råder.

Vi ha i det föregående icke i något avseende ställt Sollefteå intressen i motsats till de orter, vilka beröras i Kungl. Maj:ts proposition. Jämförelser skulle antagligen ge vid handen, att de starkaste skälen tala för att Sollefteå kommer före både Boden och Hässleholm i fråga om gymnasieorganisationens utbyggnad. Emellertid äro de skäl som anförts för statliga gymnasier även i dessa städer så starka, att inga invändningar däremot kunna göras. Dock synes det rimligt och rättvist om gymnasiefrågan för Sollefteå och dess

mycket betydande uppland — lärjungeområdet är ofantligt mycket folkrikare än beträffande både Boden och Hässleholm — bleve löst samtidigt med de båda i kungl. propositionen angivna städerna. Då genom de upprepade undersökningar som av kungl. skolöverstyrelsen och den särskilde sakkunnige företagits all nödig utredning av problemet redan föreligger, och då slutligen Sollefteå stad förbundit sig att bekosta lokaler och övriga därmed jämförliga utgifter för ett gymnasium, borde frågan också kunna lösas genom ett beslut redan vid innevarande års riksdag. Enär de statsfinansiella besvärigheterna emellertid torde komma att avhålla riksdagen att i fråga om kostnaden gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit, skola vi för det närvarande åtnöja oss med att begära riksdagens medverkan till att frågan förelägges nästa års riksdag. Vi hysa nämligen den bestämda uppfattningen, vilken bestyrkes av hela det föreliggande utredningsmaterialet, att i varje fall efter det de nu föreslagna samrealskolorna utvidgats, står Sollefteå utan tvekan närmast i tur att erhålla ett högre allmänt läroverk.

Med hänvisning till det anförda tillåta vi oss sålunda hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter förnyat övervägande av frågan om inrättande av ett statligt gymnasium i Sollefteå ville för 1943 års riksdag framlägga förslag i ärendet.

Stockholm den 23 mars 1942.

Sven Edin.

L. Tjällgren.
